

Jacek Gad*

Sprawozdanie z działalności we współczesnym modelu raportowania – praktyka sprawozdawcza spółek publicznych notowanych na GPW

Wstęp

Obecnie coraz więcej uwagi poświęca się raportowaniu informacji niefinansowych, w tym kluczowemu narzędziu raportowania tego typu informacji, tj. sprawozdaniu z działalności [Roszkowska, 2011; *Integrating the Business Reporting Supply Chain*, 2011; Gad, 2010; Marcinkowska, 2004]. Na przestrzeni ostatnich lat, za sprawą ciągle rosnących oczekiwań informacyjnych ze strony zarówno dawców kapitału, jak i pozostałych interesariuszy, zmieniała się forma i zawartość tego sprawozdania [Gad, 2013]. Nie bez znaczenia były również zmiany legislacyjne dotyczące m.in. nałożenia na rady nadzorcze odpowiedzialności za sprawozdanie z działalności. Co istotne, planowane są kolejne zmiany legislacyjne, które dotyczyć będą rozszerzenia zakresu informacji prezentowanych w sprawozdaniu z działalności. Wydaje się, że następuje zmiana roli sprawozdania z działalności we współczesnym modelu raportowania korporacyjnego. Pojawia się jednocześnie szereg wątpliwości z tym związanych. Chodzi o relacje między sprawozdaniem z działalności, sprawozdaniem finansowym oraz pozostałymi raportami niefinansowymi. Czy sprawozdanie z działalności ma służyć uszczegóławianiu, wyjaśnianiu pozycji sprawozdania finansowego? Czy może powinno być miejscem, gdzie zarząd publikuje wszystkie informacje niefinansowe, które nie mogą być przedstawione w sprawozdaniu finansowym, a które dotyczą szeroko rozumianej działalności jednostki? Tym samym, czy sprawozdanie z działalności powinno zastępować raporty dotyczące np. społecznej odpowiedzialności biznesu, kapitału intelektualnego czy ochrony środowiska? A może sprawozdanie z działalności powinno łączyć sprawozdania finansowe oraz fakultatywne raporty niefinansowe? Pewnym problemem wydaje się różna perspektywa (dawców kapitału – interesariuszy) brana

* Dr, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki, ul. Rewolucji 1905 r. nr 41/43, 90-214 Łódź, jgad@uni.lodz.pl

pod uwagę przy sporządzaniu sprawozdania z działalności, sprawozdania finansowego oraz pozostałych raportów niefinansowych.

Celem głównym artykułu jest ustalenie poprzez analizę praktyki sprawozdawczej spółek publicznych formy prezentacji informacji niefinansowych. Celem artykułu jest również zidentyfikowanie zakresu sprawozdania z działalności w praktyce spółek publicznych.

Treści prezentowane w artykule przygotowano na bazie studiów literaturowych oraz analizy stron internetowych spółek należących do indeksu WIG 30.

1. Sprawozdanie z działalności we współczesnym modelu sprawozdawczym

Sprawozdanie z działalności spełnia definicję „pozostałej sprawozdawczości finansowej” [IFRS Practice Statement. Management Commentary, 2010, s. 25]. W przedmowie do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej wskazano, że pozostała sprawozdawczość finansowa „obejmuje informacje dostarczane poza sprawozdaniami finansowymi, które pomagają w interpretacji kompletnego zestawu sprawozdań finansowych lub zwiększają zdolność ich użytkowników do podejmowania efektywnych decyzji ekonomicznych” [Preface to International Financial Reporting Standards, 2002]. Sprawozdanie z działalności stanowi część raportu finansowego. Przy sporządzaniu sprawozdania z działalności, podobnie jak w przypadku sprawozdania finansowego, powinny być brane pod uwagę przede wszystkim potrzeby informacyjne dawców kapitału, tj. obecnych i potencjalnych akcjonariuszy oraz pożyczkodawców [Management Commentary. A Framework for Presentation, 2010; Gad, 2010, s. 67–74; Gad, 2013, s. 550]. Zakłada się, że jeżeli informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym lub sprawozdaniu z działalności spełniają potrzeby informacyjne dawców kapitału, to są wystarczające dla pozostałych interesariuszy.

Sprawozdanie z działalności jest „silnym narzędziem przedsiębiorstw, służącym do opowiadania ich historii rynkom kapitałowemu. Historia ta dotyczy biznesu, rodzajów działalności, strategii, celów, dokonania finansowych, pozycji finansowej, przepływów pieniężnych, różnych rodzajów ryzyka oraz możliwości i zagrożeń, które mogą wpłynąć na przyszłą działalność biznesową danej jednostki” [Enhancing Management Commentary – review of practice, 2011, s. 2]. W sprawozdaniu tym zarząd

„tłumaczy się” z efektów dotychczasowej działalności oraz nakreśla plany, strategie dotyczące funkcjonowania jednostki w kolejnych latach.

Informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności dotyczące głównych trendów oraz czynników wpływających na rozwój, pozycję finansową oraz dokonania jednostki gospodarczej są kluczowe z punktu widzenia oceny przyszłych przepływów pieniężnych [*Discussion Paper in Management Commentary*, 2005]. Jak zaznacza się w literaturze, sprawozdania finansowe nie odzwierciedlają w całości rzeczywistości gospodarczej jednostki, co daje możliwość zarządowi, aby fałszywie przedstawiał lub ukrywał prawdziwą sytuację finansową jednostki [Tinker, 1991, s. 297–310]. Sprawozdanie z działalności pozwala w pewnym zakresie wyeliminować te słabości sprawozdawczości finansowej.

Zdaniem autora fundamentalnym źródłem informacji dla potrzeb oceny sytuacji finansowej i niefinansowej przedsiębiorstwa są nadal sprawozdania finansowe. Pozostałe ujawnienia zawarte w raporcie rocznym (raporcie finansowym), w tym w sprawozdaniu z działalności, pozwalają natomiast lepiej zrozumieć informacje pochodzące ze sprawozdania finansowego. Jednakże informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności bez sprawozdania finansowego stanowią „historię niekompletną” [Gad, 2015, s. 65]. Jak stwierdza I. Sobańska [2014, s. 90], „nowe perspektywnie zorientowane sprawozdanie z działalności (komentarz zarządu), postrzegane w kontekście teorii rachunkowości i współcześnie stosowanych w praktyce jednostek gospodarczych systemów rachunkowości o zintegrowanych ujęciach perspektywnych i retrospektywnych, nie stanowi i nie może być objaśniane jako »odrębne« i »odmienne« względem sprawozdania finansowego. Ze względu na cele systemu rachunkowości stanowi ono i powinno być postrzegane jako sprawozdanie zintegrowane ze sprawozdaniem finansowym i komplementarne względem niego”.

Integracja sprawozdania z działalności oraz sprawozdania finansowego jest naturalna, gdyż w obu tych sprawozdaniach dominuje perspektywa dawców kapitału. Pewne wątpliwości budzi obserwowane we współczesnej praktyce sprawozdawczej rozszerzanie sprawozdania z działalności o cały szereg dodatkowych informacji dotyczących np. ochrony środowiska, społecznej odpowiedzialności biznesu czy nakładów na rozwój pracowników. Działanie to prowadzi do uzupełnienia perspektywy dawców kapitału branej pod uwagę przy sporządzaniu sprawozdania z działalności o perspektywę interesariuszy. Wydaje się, że

obecnie sprawozdanie z działalności staje się raportem łączącym sprawozdanie z działalności oraz pozostałe niefinansowe ujawnienia.

2. Zakres sprawozdania z działalności w świetle polskich i międzynarodowych regulacji

Sprawozdanie z działalności podlega regulacjom wydawanym na poziomie krajowym i międzynarodowym¹.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zakres sprawozdania z działalności oraz katalog jednostek, które są zobowiązane do jego sporządzania, jest ustawa o rachunkowości². W obszarach nieuregulowanych przepisami ustawy o rachunkowości jednostki zobowiązane do sporządzania sprawozdania z działalności mogą korzystać z zapisów Krajowego Standardu Rachunkowości nr 9.

Emitenci papierów wartościowych przy sporządzaniu sprawozdania z działalności zobowiązani są do stosowania przepisów ustawy o rachunkowości oraz rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych. W obszarach nieuregulowanych przez te dwa akty prawne emitenci papierów wartościowych mogą stosować rozwiązania przyjęte w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 9.

Źródłem dodatkowych rozwiązań w zakresie przygotowywania sprawozdania z działalności może być również międzynarodowy standard opublikowany w 2010 roku przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) *Management Commentary [IFRS Practice Statement. Management Commentary, 2010]*. Należy podkreślić, że *Management Commentary* nie ma charakteru standardu, który spółki muszą bezwzględnie stosować. Ma on raczej charakter dobrych praktyk. *Management Commentary* przeznaczony jest dla emitentów papierów wartościowych, co nie oznacza, że pozostałe jednostki nie mogą się na nim wzorować, przygotowując swoje sprawozdania z działalności.

Analiza zakresu ujawnień wynikających z ustawy o rachunkowości, rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych oraz Krajowego Standardu Rachunkowości nr 9 dotyczących sprawozdania z działalności pozwoliła na wyodrębnienie następujących głównych grup

¹ W Polsce wytyczne dotyczące sporządzania sprawozdania z działalności określono w: [ustawa, 1994; rozporządzenie, 2009; krajowy standard rachunkowości, 2014].

² Sprawozdanie z działalności, zgodnie z wytycznymi ustawy o rachunkowości, muszą sporządzać: spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, towarzystwa reasekuracji wzajemnej, spółdzielnie, przedsiębiorstwa państwowe.

informacyjnych, które spółka publiczna powinna zawrzeć w tym sprawozdaniu [Gad, 2015, s. 74]:

- ogólne informacje na temat jednostki,
- informacje na temat struktury organizacyjnej,
- informacje na temat rodzajów prowadzonej działalności, zasobów jednostki oraz rynków zbytu,
- cele jednostki,
- informacje na temat sytuacji finansowej jednostki,
- informacje na temat społecznej odpowiedzialności jednostki,
- perspektywy rozwoju,
- informacje na temat prac badawczo-rozwojowych,
- inwestycje,
- zewnętrzne i wewnętrzne czynniki istotne dla rozwoju przedsiębiorstwa,
- ryzyko,
- ład korporacyjny (nadzór korporacyjny),
- pozostałe informacje (np. zmiany w podstawowych zasadach zarządzania przedsiębiorstwem czy wartość wynagrodzeń, nagród lub korzyści, w tym wynikających z programów motywacyjnych).

Analiza zakresu sprawozdania z działalności wynikającego z krajowych wytycznych wskazuje, że Krajowy Standard Rachunkowości nr 9 stanowi swego rodzaju uzupełnienie ustawy o rachunkowości oraz rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych. W standardzie tym wskazano na obszary niewymieniane w pozostałych regulacjach. Dotyczy to np. informacji o celach jednostki, misji i wizji działalności, mierników finansowych wykorzystywanych przez jednostkę, wewnętrznych kodeksów postępowania, certyfikatów dotyczących np. zarządzania jakością.

3. Sprawozdanie z działalności w praktyce sprawozdawczej spółek należących do indeksu WIG 30

Przeprowadzone badanie empiryczne pozwoliło na ustalenie formy prezentacji informacji niefinansowych w praktyce spółek publicznych. Szczególną uwagę zwrócono na zakres informacji prezentowanych przez spółki publiczne w sprawozdaniu z działalności.

Grupę badawczą stanowiły spółki publiczne należące do indeksu WIG 30. W trakcie organizacji badania wzięto pod uwagę skład indeksu³ z dnia 31.12.2014 r. Badaniu poddane zostały strony internetowe spółek publicznych oraz publikowane na nich raporty roczne za 2013 rok.

Wyniki badania pozwalają stwierdzić, że praktyka sprawozdawcza poszczególnych spółek jest zróżnicowana. Część spółek powtarza te same informacje w różnych raportach lub nazywa raporty niezgodnie z ich zawartością, co może stanowić utrudnienie dla ich użytkowników.

Analizę przeprowadzono w dwóch płaszczyznach. Pierwsza dotyczyła ujawnień prezentowanych na stronach internetowych poza zakładką „relacje inwestorskie”, druga natomiast dotyczyła ujawnień prezentowanych na stronach internetowych w ramach zakładki „relacje inwestorskie”⁴.

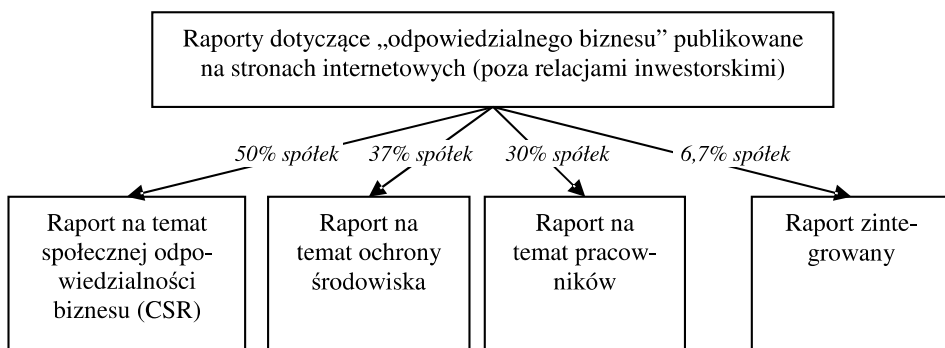
Aż 50% badanych spółek opublikowało na swoich stronach internetowych (poza zakładką relacje inwestorskie) raporty dotyczące „odpowiedzialnego biznesu”. Wszystkie te spółki ujawniły informacje na temat społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR). Prawie 37% spółek ujawniło informacje na temat środowiska naturalnego, natomiast 30% spółek ujawniło informacje dotyczące pracowników. Jedna spółka w tej grupie ujawnień przedstawiła informacje na temat sponsoringu.

Dwie spółki opublikowały na swoich stronach internetowych (poza zakładką relacje inwestorskie) raporty zintegrowane (rysunek 1), które składały się z wybranych grup informacji pochodzących ze sprawozdania z działalności, sprawozdania ze społecznej odpowiedzialności, sprawozdania z nadzoru korporacyjnego, sprawozdań finansowych (bez not). W ramach raportów zintegrowanych nie nazywano poszczególnych raportów/sprawozdań wchodzących w ich skład (np. nie wskazywano, że dana część to sprawozdanie finansowe). Wskazywano jedynie na rodzaj informacji zawartych w raporcie zintegrowanym (np. informacje finansowe).

³ Spółki z indeksu WIG 30: PGE, Tauron, Enea, CCC, Eurocash, LPP, Netia, OrangePL, TVN, Cyfrowy Polsat, Asseco, Synthos, Grupa Azoty, Orlen, PGNiG, Lotos, KGHM, JSW, Lubelski Węgiel Bogdanka, Kernel, Boryszew, PZU, Bank Handlowy, ING Bank Śląski, Pekao SA, PKO BP, Alior, mBank, BZ WBK, GTC.

⁴ „Relacje inwestorskie to wzajemnie korzystny proces dwustronnej komunikacji spółki z inwestorami i ich środowiskiem opiniotwórczym. Główne cele tej działalności to: informowanie inwestorów o działalności spółki, budowanie zaufania, obniżenie kosztu kapitału oraz osiągnięcie pełnej wyceny spółki” [Niedziółka, 2008, s. 3]. Zdaniem D. Dziawgo [2011, s. 25] ideą relacji inwestorskich jest „pełna informacja finansowo-ekonomiczna na temat działalności spółki, a więc nieograniczona do wymagań prawnych, oraz współpraca ze społecznością finansową, zwłaszcza inwestorami, umożliwiająca rozwój spółki”.

Rysunek 1. Raporty publikowane poza zakładką relacje inwestorskie – wyniki badań

Źródło: Opracowanie własne.

Wszystkie badane spółki prezentowały sprawozdania finansowe oraz sprawozdania z działalności na stronach internetowych w zakładce relacje inwestorskie.

Niemal wszystkie (80%) spółki prezentowały sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności w ramach raportów rocznych. Z kolei 10% spółek przedstawiało sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności w ramach raportu finansowego⁵. Taka sama liczba spółek (10%) prezentowała bezpośrednio w zakładce relacje inwestorskie sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności (rysunek 2).

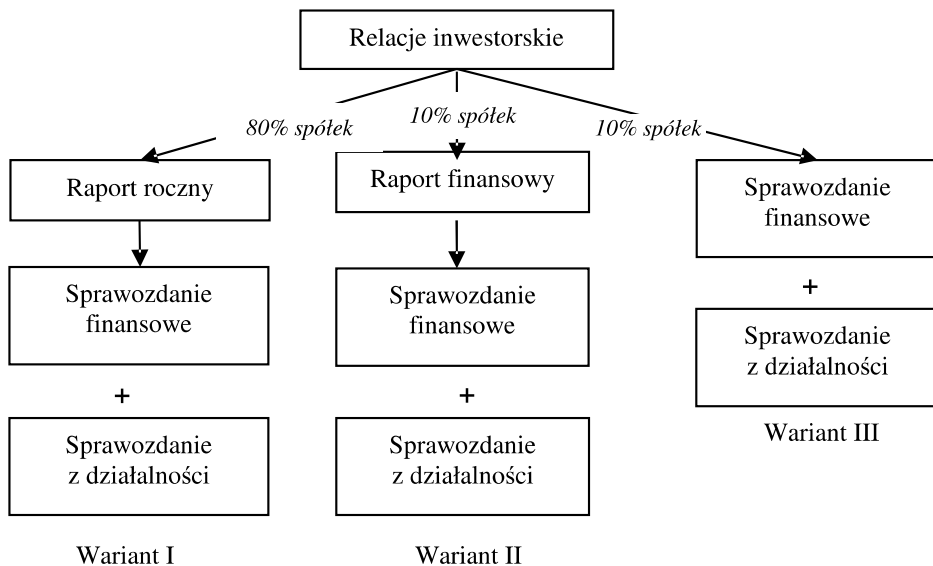
W przypadku 90% spółek sprawozdanie z nadzoru korporacyjnego było częścią sprawozdania z działalności. Pozostałe spółki przygotowały oddzielny raport dotyczący nadzoru korporacyjnego.

Wyniki badań pozwoliły ustalić, że część spółek powtarzała w sprawozdaniu z działalności informacje dotyczące odpowiedzialnego biznesu prezentowane również na stronach internetowych poza zakładką relacje inwestorskie. Ponad 13% spółek powtórzyło informacje na temat pracowników. Prawie 18% spółek powtórzyło informacje na temat społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) oraz ochrony środowiska.

W praktyce sprawozdawczej zidentyfikowano pięć rodzajów raportów towarzyszących raportom rocznym (niektóre z nich zawierały sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności). Zidentyfikowane raporty fakultatywne przekładają się na sześć wariantów prezentacyjnych (rysunek 3).

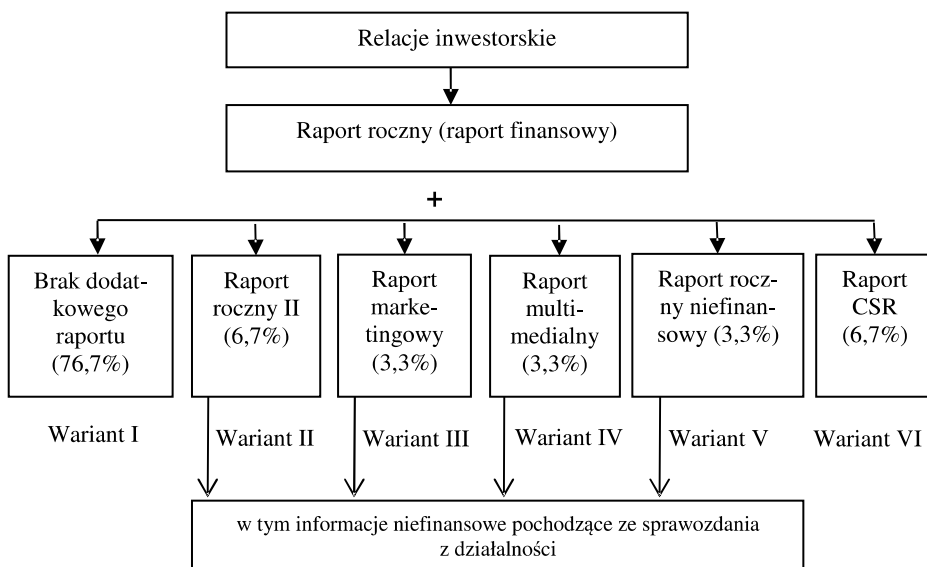
⁵ Wydaje się, że w badanych spółkach raporty finansowe rozumiane były jako raporty okresowe.

Rysunek 2. Prezentacja sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z działalności w ramach zakładki relacje inwestorskie – wyniki badań

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 3. Raporty towarzyszące raportom rocznym (finansowym) – wyniki badań

Źródło: Opracowanie własne.

Zdecydowana większość (76,7%) badanych spółek nie prezentowała w zakładce relacje inwestorskie dodatkowych raportów.

Raport roczny II zaprezentowały dwie spośród badanych spółek (Pekao oraz Orlen). Jest to raport, który zawiera informacje niefinansowe, pochodzące ze sprawozdania z działalności (choć nienazwane sprawozdaniem z działalności), sprawozdanie finansowe oraz raport ze społecznej odpowiedzialności. Do raportu rocznego II przeniesiono część informacji z raportu rocznego oraz rozszerzono go o informacje na temat społecznej odpowiedzialności. Stanowi on niejako alternatywny raport w stosunku do raportu rocznego. Raport roczny II charakteryzuje się bogatą szatą graficzną.

Raport „marketingowy” zamieściła na swojej stronie internetowej (wśród raportów okresowych) jedna spółka (Lubelski Węgiel Bogdanka). Raport ten jest skróconą formą sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z działalności (w tym sprawozdania z nadzoru korporacyjnego). Raport ten wzbogacony jest o liczne schematy, wykresy. Przykładowy spis treści raportu „marketingowego” przedstawiono w tabelicy 1.

Tabela 1. Spis treści raportu „marketingowego”

List prezesa zarządu

1. O nas (w tym: Nagrody za rok 2013; Notowania akcji LW BOGDANKA S.A.; Misja; Opis spółki; Strategia)

2. Podstawowe informacje o grupie kapitałowej (w tym: Lubelski Węgiel Bogdanka; Zarząd; Doświadczenie Zarządu; Rada Nadzorcza; Komitet Audytu; Ład Korporacyjny; Akcjonariat; Walne Zgromadzenie; Dywidenda)

3. Osiągnięcia i perspektywy (w tym: Sytuacja na rynku węgla; Uzysk węgla; Wyniki finansowe; Inwestycje i rozwój; Najważniejsze wydarzenia w 2013 roku i po dacie bilansowej Zatrudnienie; Ochrona środowiska)

4. Wybrane dane finansowe (w tym: Opinia niezależnego biegłego rewidenta; Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej (bilans); Skonsolidowane sprawozdanie z wyniku; Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów; Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym; Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych)

Dane teleadresowe

Zastrzeżenia prawne

Słowniczek

Raport „multimedialny” opublikowała na swojej stronie jedna spółka (Boryszew). Raport ten stanowi połączenie informacji dotyczących społecznej odpowiedzialności, informacji pochodzących ze sprawozdania z działalności, informacji na temat nadzoru korporacyjnego oraz sprawozdań finansowych (bez not) (tablica 2).

Tablica 2. Spis treści raportu multimedialnego

List Przewodniczącego Rady Nadzorczej
List Prezesa Zarządu
Kluczowe dane
1. Wprowadzenie (w tym: Historia Spółki; Strategia działania; Struktura organizacyjna; Struktura geograficzna i zatrudnienie; Główne rynki; Członkostwo w organizacjach; Nagrody i wyróżnienia)
2. Ład korporacyjny (w tym: Misja, wizja, wartości; Akcjonariat; Walne Zgromadzenie; Rada Nadzorcza; Zarząd; Oświadczenie o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego; Certyfikaty; Czynniki ryzyka; Zarządzanie ryzykiem)
3. Odpowiedzialny biznes (w tym: Środowisko; Społeczeństwo; Pracownicy; Polityka jakości)
4. Segmenty działalności (w tym: Koniunktura; Segment Automotive; Segment Metale Nieżelazne; Segment Wyroby Chemiczne; Segment Handel i Pozostałe)
5. Giełda (w tym: Notowania; Podstawowe wskaźniki; Rekomendacje instytucji finansowych; Skup akcji własnych; Dywidenda; Prognoza wyników; Kontakt dla inwestorów; Kalendarz inwestora)
6. Wyniki finansowe (w tym: Skonsolidowany raport roczny; Opinia niezależnego biegłego rewidenta)

Źródło: [<http://www.boryszew.com.pl/relacje-inwestorskie>, dostęp dnia 15.01.2015].

Raport roczny niefinansowy sporządzony został przez jedną spółkę (PZU). Raport ten zawiera informacje pochodzące ze sprawozdania z działalności, w tym informacje na temat nadzoru korporacyjnego. Roczny raport niefinansowy zawiera także informacje na temat społecznej odpowiedzialności biznesu (tablica 3).

Tablica 3. Spis treści raportu rocznego niefinansowego

List Prezesa Zarządu
List Przewodniczącego Rady Nadzorczej
1. Krótka charakterystyka Grupy PZU
2. Otoczenie zewnętrzne w 2013 roku (w tym: Podstawowe trendy w polskiej gospodarce; Sytuacja na rynkach finansowych; Sektor ubezpieczeń na tle Europy; Regulacje dotyczące rynku ubezpieczeń w Polsce; Otoczenie zewnętrzne na Ukrainie i w krajach bałtyckich; Czynniki makroekonomiczne, które mogą mieć wpływ na działalność polskiego sektora ubezpieczeń oraz działalność Grupy PZU w 2014 roku)
3. Działalność Grupy PZU (w tym: Struktura Grupy Kapitałowej PZU; PZU – działalność na polskim rynku ubezpieczeń majątkowych i pozostałych osobowych; PZU Życie – działalność na rynku ubezpieczeń na życie w Polsce; PTE PZU – działalność na rynku funduszy emerytalnych; TFI PZU – działalność na rynku funduszy inwestycyjnych; Działalność za granicą; Pozostałe obszary działalności)
4. Strategia rozwoju
5. Organizacja, infrastruktura oraz zasoby ludzkie (w tym: Struktura organizacyjna i funkcjonalna; Kanały sprzedaży i obsługi; Zarządzanie kadrami; Marketing)
6. Skonsolidowane wyniki finansowe (w tym: Główne czynniki mające wpływ na osiągnięty wynik finansowy; Dochody; Odszkodowania i rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe; Koszty akwizycji i administracyjne; Struktura aktywów i pasywów; Udział segmentów branżowych w tworzeniu wyniku)
7. Zarządzanie ryzykiem (w tym: Cel zarządzania ryzykiem; System zarządzania ryzykiem; Apetyt na ryzyko; Proces zarządzania ryzykiem; Profil ryzyka; Wrażliwość na ryzyko; Działalność reasekuracyjna; Zarządzanie kapitałem)
8. PZU na rynku kapitałowym (w tym: Notowania akcji; Relacje inwestorskie; Cele RI na 2014 rok; Rekomendacje analityków; Polityka dywidendowa; Rating)
9. Społeczna odpowiedzialność biznesu (w tym: Relacje z klientami; Etyka w działaniu; Zaangażowani pracownicy; Działalność na rzecz społeczeństwa; Wolontariat pracowniczy w Grupie PZU; Wpływ na środowisko)
10. Ład korporacyjny (w tym: Zbiory zasad ładu korporacyjnego stosowane przez PZU; Stosowanie „Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW”; System kontroli w procesie sporządzania sprawozdań finansowych; Podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych; Kapitał zakładowy i akcjonariusze PZU; Akcje będące w posiadaniu członków władz; Statut PZU; Walne zgromadzenie, Rada Nadzorcza i Zarząd; Wynagrodzenia członków władz)
Oświadczenia Zarządu
Załącznik: Dane finansowe

Źródło: [<https://www.pzu.pl/relacje-inwestorskie/informacje-finansowe/raporty-roczne>, dostęp dnia 15.01.2015].

Dwie spośród badanych spółek (BZ WBK oraz KGHM) opublikowały wśród raportów okresowych oddzielny raport dotyczący społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR).

Wydaje się, że praktyka sprawozdawcza ciągle nie wypracowała jednolitego rozwiązania dotyczącego prezentacji informacji na temat społecznej odpowiedzialności biznesu. Połowa spośród badanych spółek zaprezentowała informacje na temat CSR na stronach internetowych poza zakładką relacje inwestorskie. Natomiast 40% badanych spółek zaprezentowało informacje na temat społecznej odpowiedzialności biznesu w ramach sprawozdania z działalności (z czego część spółek zaprezentowało te informacje w dwóch miejscach, tzn. w sprawozdaniu z działalności oraz na stronie internetowej poza zakładką relacje inwestorskie).

Informacje na temat społecznej odpowiedzialności biznesu przenoszono także do oddzielnych raportów (np. raport multimedialny).

Praktyka sprawozdawcza wskazuje, że mimo ramowych wytycznych dotyczących zakresu sprawozdania z działalności wynikających z regulacji sprawozdanie to jest zindywidualizowane i dopasowane do profilu przedsiębiorstw. Potwierdziły to wyniki badania empirycznego. W ramach badania zidentyfikowano dwie główne grupy informacji ujawnianych w sprawozdaniach z działalności. Pierwsza grupa, przedstawiona w tabelicy 4, dotyczy informacji o charakterze ogólnym. Druga grupa, przedstawiona w tabelicy 5, dotyczy natomiast informacji odnoszących się bezpośrednio do sprawozdania finansowego.

Można zidentyfikować siedem głównych obszarów informacji o charakterze ogólnym prezentowanych przez badane spółki w sprawozdaniu z działalności (tabelica 4). Większość z badanych spółek wyodrębniła następujące obszary: informacje ogólne na temat jednostki, informacje prospektywne dotyczące jednostki, informacje z zakresu nadzoru korporacyjnego. Część spółek w ramach sprawozdania z działalności prezentowała także informacje na temat: odpowiedzialnego biznesu, procesu zarządzania, mocnych stron jednostki.

W sprawozdaniach z działalności badane spółki prezentowały m.in. informacje na temat strategii, co wydaje się szczególnie cenne z punktu widzenia procesu nadzoru.

Tablica 4. Grupy informacji o charakterze ogólnym zidentyfikowane w sprawozdaniach z działalności spółek należących do indeksu WIG 30

Obszary informacji	Informacje pochodzące ze sprawozdań z działalności o charakterze ogólnym, pozwalające zrozumieć specyfikę jednostki oraz zakres i charakter prowadzonej przez nią działalności	Udział*
informacje ogólne na temat jednostki	organizacja, struktura grupy kapitałowej	76,7%
	ogólne informacje na temat jednostki	66,7%
	rozwój organizacji i infrastruktury grupy kapitałowej	3,3%
informacje na temat otoczenia jednostki	zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania działalności	36,7%
	uwarunkowania makroekonomiczne rozwoju polskiego sektora bankowego	13,3%
informacje perspektywne dotyczące jednostki	perspektywy rozwoju	53,3%
	strategia i plany rozwojowe	43,3%
informacje z zakresu nadzoru korporacyjnego	oświadczenie o stosowaniu zasad nadzoru korporacyjnego	90,0%
	akcjonariat i akcje spółki, polityka dywidendowa, relacje inwestorskie	73,3%
	organy nadzorujące i zarządzające – jako oddzielny punkt w sprawozdaniu z działalności	20,0%
	ocena działalności grupy sporządzona przez radę nadzorczą	3,3%
informacje dotyczące odpowiedzialnego biznesu	społeczna odpowiedzialność biznesu	36,7%
	środowisko naturalne	30,0%
	działalność sponsorska, charytatywna, nagrody, wyróżnienia	23,3%
informacje dotyczące procesu zarządzania	zmiany w podstawowych zasadach zarządzania przedsiębiorstwem	16,7%
	system kontroli wewnętrznej	3,3%
	marketing	3,3%
informacje na temat mocnych stron jednostki	prace badawczo-rozwojowe oraz najważniejsze osiągnięcia z tego zakresu	30,0%
	główne osiągnięcia	10,0%
	przewagi konkurencyjne	3,3%

Obszary informacji	Informacje pochodzące ze sprawozdań z działalności o charakterze ogólnym, pozwalające zrozumieć specyfikę jednostki oraz zakres i charakter prowadzonej przez nią działalności	Udział*
pozostałe informacje	toczące się postępowania sądowe	36,7%
	technologia	10,0%
	bezpieczeństwo i higiena pracy	3,3%
	ratingi spółki	3,3%

* udział spółek prezentujących daną pozycję

Źródło: Opracowanie własne.

Zarządzający prezentowali w swoich sprawozdaniach z działalności różne informacje odnoszące się bezpośrednio do sprawozdań finansowych. Niemal wszystkie badane spółki wyodrębniły w swoich sprawozdaniach z działalności grupę informacyjną: podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe.

Wyniki badań wskazują, że w sprawozdaniach z działalności badanych spółek można wyodrębnić sześć głównych obszarów informacyjnych odnoszących się bezpośrednio do sprawozdań finansowych: informacje na temat obecnej oraz przewidywanej sytuacji spółki; informacje pozwalające lepiej zrozumieć wielkości prezentowane w sprawozdaniach finansowych; informacje dotyczące newralgicznych pozycji bilansowych, które wymagają szczegółowego wyjaśnienia; informacje na temat zasad wyceny bilansowej oraz sporządzania sprawozdań finansowych; informacje na temat audytu zewnętrznego oraz pozostałe informacje (tablica 5).

Należy zauważyć, że w badanych spółkach niektóre informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności przeniesione zostały wprost ze sprawozdań finansowych. Badane spółki ujawniały informacje na temat np. rezerw czy zobowiązań warunkowych. Wydaje się zatem, że w przypadku nielicznych spółek sprawozdanie z działalności zastępowało w tym zakresie sprawozdanie finansowe.

Tablica 5. Grupy informacji odnoszące się do sprawozdań finansowych zidentyfikowane w sprawozdaniach z działalności spółek należących do indeksu WIG 30

Obszary informacji	Informacje pochodzące ze sprawozdań z działalności odnoszące się bezpośrednio do sprawozdań finansowych	Udział*
informacje na temat obecnej i przewidywanej sytuacji finansowej	podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe	93,3%
	istotne informacje dotyczące sytuacji finansowej, w tym oceny uzyskiwanych efektów	83,3%
	zarządzanie finansami, w tym informacje o źródłach finansowania	46,7%
	aktualna i przewidywana sytuacja finansowa	36,7%
	różnice między osiągniętymi wynikami finansowymi i prognozami	36,7%
	wskazniki finansowe	33,3%
	prognozy finansowe	13,3%
informacje na temat specyfik prowadzonej działalności operacyjnej i inwestycyjnej pozwalające zrozumieć wielkości prezentowane w sprawozdaniach finansowych	informacje na temat ryzyka i zagrożeń	80,0%
	charakterystyka działalności, rodzaje działalności, segmenty usług	76,7%
	zatrudnienie, wynagrodzenia i realizowane programy kadrowe	50,0%
	główne inwestycje rzeczowe i kapitałowe	46,7%
	informacje na temat produktów, towarów, usług	40,0%
	znaczące umowy i zdarzenia	40,0%
	informacje na temat głównych rynków zbytu	26,7%
	zdarzenia po dniu bilansowym	13,3%
	nietypowe zdarzenia mające wpływ na osiągnięte wyniki finansowe	10,0%
	udzielone gwarancje i poręczenia	6,7%
	udział segmentów branżowych w tworzeniu wyniku	3,3%

Obszary informacji	Informacje pochodzące ze sprawozdań z działalności odnoszące się bezpośrednio do sprawozdań finansowych	Udział*
	informacje na temat kluczowych procesów	3,3%
	ocena możliwości zrealizowania opublikowanych prognoz wyników	3,3%
	wyjaśnienia odnośnie sezonowości	3,3%
informacje na temat newralgicznych pozycji bilansowych	informacje o instrumentach finansowych	20,0%
	rezerwy	6,7%
	zobowiązania warunkowe	6,7%
	pozycje pozabilansowe	6,7%
zasady wyceny bilansowej oraz sporządzania sprawozdań finansowych	zasady sporządzania sprawozdań finansowych	26,7%
	zmiana podejścia w zakresie rozpoznawania przychodów i kosztów dotyczących sprzedaży produktów ubezpieczeniowych	3,3%
	informacja o kursach wymiany walut	3,3%
informacje na temat audytu zewnętrznego	wyбір audytora, informacje o podmiocie uprawnionym do badania sprawozdań finansowych	53,3%

* udział spółek prezentujących daną pozycję

Źródło: Opracowanie własne.

Zakończenie

Sprawozdanie z działalności za sprawą ewolucji modelu sprawozdawczego oraz towarzyszących mu zmian legislacyjnych nabiera nowego wyrazu. Staje się centralnym ogniwem w modelu raportowania łączącym sprawozdania finansowe oraz inne raporty niefinansowe.

Wyniki badania wskazują, że w praktyce sprawozdawczej występuje różny zakres sprawozdania z działalności. W przypadku części spółek sprawozdanie z działalności zostało rozszerzone o dodatkowe informacje dotyczące np. społecznej odpowiedzialności biznesu. Z kolei inne spółki sporządzały oddzielny raport ze społecznej odpowiedzialności biznesu, do którego włączały informacje pochodzące ze sprawozdań z działalności.

Dwie spośród badanych spółek sporządziły raport alternatywny w stosunku do raportu rocznego. Na uwagę zasługuje sposób nazywania dodatkowych raportów towarzyszących raportom rocznym. Jedna ze spółek nazwała taki raport raportem „marketingowym”. Inna z kolei nazwała go raportem „multimedialnym”. Wydaje się, że nazwy te sygnalizują, iż raporty te zawierają informacje w przystępny sposób opisujące sytuację finansową i niefinansową spółki. Warto podkreślić, że raporty te prezentowane były w grupie raportów okresowych w zakładce relacje inwestorskie.

Analiza zawartości sprawozdań z działalności wskazuje, że jest to raport w dużym stopniu zindywidualizowany. Mimo ustawowych ram co do zawartości może on być dowolnie kształtowany. Jest to sprawozdanie w wielu spółkach dopasowane do branży. Poszczególne spółki eksponują różne zagadnienia w ramach swoich sprawozdań z działalności. Dla przykładu banki wiele miejsca poświęcają ujawnieniom na temat ryzyka. Sprawozdania z działalności badanych spółek zawierały wiele informacji odnoszących się wprost do sprawozdań finansowych. W sprawozdaniach tych prezentowane były m.in. zasady sporządzania sprawozdań finansowych.

Analiza praktyki sprawozdawczej wskazuje, że sprawozdanie z działalności w większości spółek jest zintegrowane ze sprawozdaniem finansowym i działa na jego rzecz. W przypadku części badanych spółek informacje ze sprawozdania z działalności przenoszone były do fakultatywnych raportów niefinansowych.

Wydaje się, że planowane zmiany legislacyjne polegające m.in. na rozszerzeniu sprawozdania z działalności o dodatkowe informacje wpłyną na relacje między tym sprawozdaniem a pozostałymi ujawnieniami niefinansowymi. Dla przykładu, jeżeli spółki będą zobowiązane do ujawniania informacji na temat społecznej odpowiedzialności w sprawozdaniu z działalności, to nie będą tworzyły dodatkowych raportów poświęconych tylko temu zagadnieniu.

Literatura

1. *Discussion Paper in Management Commentary* (2005), IASB, Londyn, <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Management-Commentary/Pages/Management-Commentary.aspx>, dostęp dnia 02.06.2010.
2. Dziawgo D. (2011), *Relacje inwestorskie. Ewolucja, funkcjonowanie, wyzwania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

3. *Enhancing Management Commentary – review of practice* (2011), KPMG, <http://www.kpmg.com/au/en/issuesandinsights/articlespublications/better-business-reporting/pages/enhancing-management-commentary-review-of-practice.aspx>, dostęp dnia 01.01.2015.
4. Gad J. (2010), *Propozycja nowej formuły sprawozdania (komentarza) zarządu*, w: *Wybrane zmiany w regulacjach międzynarodowych i krajowych rachunkowości – już obowiązujące i propozycje na przyszłość*. Meritum. Aneks. *Rachunkowość*, Walińska E., Czajor P., Gad J., Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
5. Gad J. (2013), *Cechy jakościowe informacji zawartych w raporcie biznesowym w świetle potrzeb informacyjnych dawców kapitału*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 766, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*”, nr 62, Szczecin.
6. Gad J. (2015), *Rola i miejsce raportu zarządu w sprawozdawczości przedsiębiorstwa*, w: *Sprawozdawczość przedsiębiorstwa jako narzędzie komunikacji z otoczeniem – wymiar finansowy i niefinansowy*, Walińska E., Bek-Gaik B., Gad J., Rymkiewicz B., Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
7. <http://ri.lw.com.pl/>, dostęp dnia 15.01.2015.
8. <http://www.boryszew.com.pl/relacje-inwestorskie>, dostęp dnia 15.01.2015.
9. <https://www.pzu.pl/relacje-inwestorskie/informacje-finansowe/raporty-roczne>, dostęp dnia 15.01.2015.
10. *IFRS Practice Statement. Management Commentary. A framework for presentation* (2010), IASB, Londyn, <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Management-Commentary/IFRS-Practice-Statement/Pages/IFRS-Practice-Statement.aspx>, dostęp dnia 01.02.2012.
11. *Integrating the Business Reporting Supply Chain. A Report Based on the Recommendations from Key Business Leaders from Around the World* (2011), IFAC, <http://www.ifac.org/publications-resources/integrating-business-reporting-supply-chain>, dostęp dnia 03.06.2013.
12. Krajowy Standard Rachunkowości nr 9 Sprawozdanie z działalności. Załącznik do uchwały Nr 6/2014 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 15 kwietnia 2014 r.
13. Marcinkowska M. (2004), *Raport roczny z działań i wyników przedsiębiorstwa. Nowe tendencje w sprawozdawczości biznesowej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.

14. Niedziółka D. A. (2008), *Relacje inwestorskie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
15. *Preface to International Financial Reporting Standards* (2002), IASB, Londyn. <http://www.ifrs.org>, dostęp dnia 04.04.2010.
16. Roszkowska P. (2011), *Rewolucja w raportowaniu biznesowym. Interesariusze, konkurencyjność, społeczna odpowiedzialność*, Difin, Warszawa.
17. Rozporządzenie Ministra Finansów z 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 133.
18. Sobańska I. (2014), *Znaczenie dorobku naukowego Profesor Elżbiety Burzym dla rozwoju nauki i praktyki rachunkowości w Polsce*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, nr 75 (131).
19. Tinker T. (1991), *The Accountants as Partisan*, „Accounting, Organizations and Society”, No. 16 (3).
20. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 330 z późn. zm.

Streszczenie

Celem głównym artykułu jest ustalenie poprzez analizę praktyki sprawozdawczej spółek publicznych formy prezentacji informacji niefinansowych. Celem artykułu jest również zidentyfikowanie zakresu sprawozdania z działalności w praktyce spółek publicznych.

Treści prezentowane w artykule przygotowano na bazie studiów literaturowych oraz analizy stron internetowych spółek należących do indeksu WIG 30. W artykule podjęto próbę umiejscowienia sprawozdania z działalności we współczesnym modelu sprawozdawczym. Wskazano również na zakres sprawozdania z działalności wynikający z krajowych i międzynarodowych regulacji. Szczególnie istotną część niniejszego artykułu stanowią wyniki badania empirycznego, które wskazują, iż praktyka sprawozdawcza poszczególnych spółek w zakresie sprawozdania z działalności jest zróżnicowana. Sprawozdanie z działalności w większości spółek jest zintegrowane ze sprawozdaniem finansowym. W przypadku części badanych spółek informacje ze sprawozdania z działalności przenoszone były do fakultatywnych raportów niefinansowych.

Słowa kluczowe

sprawozdanie z działalności, sprawozdania finansowe, raporty niefinansowe, raportowanie korporacyjne

The management report in the contemporary reporting model: The reporting practices of public companies listed on the WSE (Summary)

The main aim of this article is to determine using analysis of the reporting practice the form of presentation of non-financial information. The aim of this article is also to identify the scope of the management report in the practice of public listed companies.

The content of the article was prepared on the basis of literature studies and analysis of websites of companies from the WIG 30. In the article the attempt to locate the management report in the modern reporting model is taken. The article also refers to the scope of the management report origins from the national and international regulations. The results of empirical studies are the most significant part of this article. The results indicate that the reporting practices of individual companies in the field of management reports vary. The management report is in the majority of companies integrated with the financial statements. In the case of some surveyed companies the information from management report was transferred to optional reports.

Keywords

management report, financial statements, non-financial reports, corporate reporting